

INVITATION TIL VINTERSEMINARET I FREUDS AGORA 2018

ØKOLOGIENS POLITISKE KROP eller SMAG FRIHEDEN.

I januar i år 2017 holdt vi et vinterseminar i FA om ”den perverterede krop”.

Nu skal vi tage tråden op, direkte, fra de overvejelser, der blev gjort da.

Den tråd, der handler om subjektets forhold til Loven på dét sted i driftsøkonomiens grundlag, hvor den inkorporeres. Heraf nydelsen – sado-masochistisk – som bringer kroppen på spil i den Anden, sproget, talen og diskursen.

Jeg ønsker at vi nu går videre og beskæftiger os med *magtens* problematik, med politikken. Indgangsvinklen vil være, derfor titlen, den krop som er på spil i økologien, økologiens krop som politisk krop.

”Smag friheden” er et reklameslogan for økologisk mælk i ’vores’ Danmark i dag. Mejeriselskabet ”harmoni” sørger for at bringe ren mælk til de danske borgere fra Jerseykøer fritgående i det danske land.

Derved glemmes alt om den intensive, industrialiseret, landbrug, som i årtier fra midten af sidste århundrede har været hovedkilden til danske mærkevarer på det internationale ernæringsvaremarked, og i nationalstatens velfærdspolitik.

Dette skal altså glemmes, for nu frigøres både kørerne, grisene, hønsene, æggene og såvidere, samt de (økologiske) bønder der måtte vende tilbage til den danske jord, og maskinerne omvendes til brug for teknologiske rensnings- og raceforædlingsforetagender,

som sikrer forbindelsen mellem naturen, dyret og mennesket (den danske borger). Og fordi borgeren da frigøres i en form for forening, eller identifikation, hvori det ikke længere er til at skelne formerne, bliver friheden ikke længere en politisk kategori men knyttet til naturen, nærmere bestemt underlagt kategorien 'den danske natur', hvorfor nationen, kulturarven, sundheden og sandheden herefter fremstår som synonyme størrelser i diskursen, som ovenikøbet kan smages. Hvis dette er tilfældet, er det politiske også befriet eller rensset for udefrakommende, fremmede stoffer, for at blive en naturlig sag.

Derfor insisterer jeg på økologiens politiske krop.

Og jeg gentager: det er ikke kroppen i en form for identifikation med naturen /dyret/sundheden/sandheden/endsige scientismens krop, vi skal hen til, men den politiske krop.

Lige et nødvendigt ord om det, jeg nu kaldte *scientisme*. Umiddelbart er der noget *science fiction*, som gemmer sig inde i neologismen. Det er hver gang et forsøg på at få fat i bogstaverne, i stavelserne, den –isme, der som en ideologi hersker i dag under betegnelsen 'den videnskabelige evidens' (vi var allerede inde på det ved både sidste og forrige års vinterseminar, og det er såre ... evident! at vi endnu ikke er færdige med at tænke over det).

Scientismen (altså forestillingen (fiction)) om at videnskaben ved *alt – om objektiviteten dvs. verden*, og at dens viden er evident, an- eller beskuelig, og at kun tal og bogstaver i matematiske algoritmer kan angive sandheden —hvilket støtter sig til ligningen objektiv=evident— denne ideologi hersker, fordi den styrer de maskiner, som *styrer os*.

Den scientistiske ideologi bygger altså på en *evident forbindelse* med *magten*, og det er netop forbindelse som jeg hermed inviterer til at vi interesserer os for i det kommende vinterseminar, at vi antaster den fra psykoanalysens hold.

For denne ideologi styrer faktisk også økologismen, som på samme måde og ikke uden forbindelse hertil, er ligeså ideologisk funderet.

Nu er jeg gået ind i titlens ”økologiens politiske krop” og har da omtalt denne som ”økologisme”: det er frihedens smag, der fører mig hertil.

Hvis vi kan smage friheden i mælken er vi fanget i økologismen, en diskurs, som har mangfoldige konsekvenser ... for den politiske frihed.

Lad os da tage fat her, til en start.

Anne-Elène Delavigne

Til at begynde med faldt jeg over en fransk antropolog, Anne-Elène Delavigne, som siden 1990'erne har interesseret sig for danskernes forhold til kød, til økologiske produkter, og til den ’økologisme’ der hersker i debatten omkring de rene og de forurenede madvarer, og sågar også til velfærdssamfundets og statsmagtens ’management’ af disse forhold. Forhold der – nødvendigvis – ikke er uden forbindelse med den neoliberalistiske tilgang til politikken og til demokratiet i dag, i Danmark, såvel som i det man i Danmark kalder ’globaliseringens’ —eller på fransk, ’mondialiseringens— aktualitet. Altsammen inden for en bevægelse som fører nationalstatens over til en verdensøkonomi som positionerer sig i en ny verdensmagtfordeling ...

Delavigne er i dag tilknyttet *Musée de l’homme* som økoantropolog. Og hun har lavet flerårige velunderbyggede studier, som er publiceret, og som vi kan have glæde af at studere. Det giver virkelig stof til eftertanke. Laurits Lauritsen har allerede påtaget sig at præsentere noget hendes forskningsarbejde ved mødet i januar 2018. Jeg ønsker at vi lige som i 2017 samarbejder inden selve seminaret finder sted, så at vi følger med i hindens udarbejdelser og kan inddrage refleksioner derfra i vores eget arbejdsfelt.

Med Delavignes *antropologiske* tilgang til spørgsmålet om den (politiske) krop der er tale om i økologismen, er vi således direkte stillet over for magtens problem, idet der ikke gives nogen frihed uden magt: For det er magten der sætter tvangen, hvorfra friheden tages.

Spørgsmålet om loven bliver dermed centralt, hvilket vi også var inde på ved vinterseminaret i år, fordi der gives heller ikke nogen nydelse uden et forhold til loven, forhold der må indskrive sig i kroppen, heraf inkorporeringsproblematik i psykoanalysen, for at kunne gøres gældende. Friheden i smagen af mælken er en nydelsessag, det er klart (evident), når vi smager den nyder vi den ... (om end under piskens af reklamens påbud).

Og vi må vedkende os, magten er over ALT. Loven subjektiverer vi à *notre corps défendant*, siger man på fransk, dvs., på dansk: på trods af, modstræbende... og det væsentlige er her at begribe at enhver stræben er driftig, selvfølgelig.

Men ALT? Kan vi på nogen måde subjektivere ALT? AIMAGTen? Hvordan stiller det sig med kroppen her, for subjektet? (ja, hvordan bliver kroppen ALT? Hvad vil det sige, den Anden = kroppen = alt?).

Her var vi også, ved sidste vinterseminar, i og med *biopolitikken*.

Den tog plads i vores overvejelser, med Foucaults intensive studier.

For hvis det er sådan at kroppen som *bios* (livsform, som borger f.eks.) er forskellig fra kroppen som *zoe* (faktuel eksistens, som plante f.eks.), og denne distinktion er for-

bundet til en magtmæssige regulering som magten bestemmer (både i diskursen og i teknikken, herunder *scientismen* — dvs. i og med magtapparaternes ”public-management”), ja så er vi lige vidt. For når denne magtdemonstration ovenikøbet gør et ALT heraf, da medfører det at at vi til syvende og sidst ikke kommet ud af overvågningens århundrede (*Overvågning og straf* hos Foucault), ikke kommet ud af Auschwitz heller (som nogle tænkere foreslår — sidste gang nævnte vi Imre Kertész og det er vel på tide at vi ser nærmere på Giorgio Agamben). For selv om tiderne har ændret sig hvad (stat)apparatets kapaciteter angår, er der gode grunde til også at se på hvad demokrati-erne af i dag har undsagt sig ved at lade sig inddrage i disse maskiner, f.eks. når de søger tilbage til NATIONALstatens dilemma (identitetsfløjen helt ud på det yderste højre (og venstre?), med mere end antydede racistiske og nazistiske undertoner, som afgjort minder os om noget vi må stritte imod og kræver at vi må forholde os til det indefra i forsvaret for demokrati).

De to kroppe. Om politisk teologi

Udtrykket *den politiske krop* stillet over for kroppen i dens *dødelige materialitet* (for det enkelte menneske), stammer fra de engelske middelalders juridiske skrifter. Spørgsmålet er blevet studeret på fremragende og fascinerende vis af en jødisk middelalderhistoriker, Ernest Kantorowicz, som forlod Nazi-tyskland i midten af trediverne og endte i USA. Bogen hedder *The King's two bodies* og er fra 1956. Den har været en inspiration for Foucaults arbejde, blandt mange andre.

Kantorowicz bog handler om politisk teologi. Den er i øvrigt udarbejdet som et svar til Carl Schmitt, som vi også skal forholde os til i år under rubrikken *nomologi* i Agoråens ”søndagsskole”.

Vi har afgjort grund til at inddrage denne mursten af et værk i vores arbejde i forbindelse med vinterseminaret. Eric L. Santner, som er en amerikansk litteraturforsker og Lacan-læser, har desuden skrevet en meget interessant forlængelse heraf, *The Royal Remains: The People's Two Bodies and the Endgames of Sovereignty* (2011), som det ville være oplagt, og spændende, at beskæftige os med.

Når jeg til en start, og allerede i overskriften, har villet sætte fokus på økologiens krop, og udpeget økologismen som en diskurs der fornægter det politiske ved at fremme en forestilling om en krop, der skulle være naturlig (national), sund (renset for fremmedstoffer), sand (fordi hygiejnisk), OG beskyttet af staten der våger over danskernes velfærd (magten ved en stat, der, ved vi, er under pres fra såvel indre som ydre markeds kræfter, herunder lobbyvirksomheden udøvet af ernæringsindustriens korporationer, herunder den økologiske), er det selvfølgelig ikke for at undergrave de politikker der arbejder i retning af økologien som sådan, nej det er for at skærpe vores opmærksomhed på den *diskurs* som benytter sig af det.

Med Lacans diskursbegreb, som vi i det kommende år vil studere hver anden tirsdag aften (Lacan seminar fra 1969, *L'envers de la psychanalyse*), har vi en mulighed for at undersøge subjektiveringens kollektive betingelser (jf. ”det kollektive er subjektet for det individuelle”, Lacans sidste sætning i en note i sin artikel om *Den logiske tid*, i *Écrits* fra 1966).

Diskursbegrebet vil give os betydelige redskaber i hænde for at arbejde ud fra psykoanalysen med forestillingerne om kroppen, både i klinikken som i politikken.

For nu at skærpe jeres appetit (smag tænkningens frihed!) hvad diskursivitet angår, vil jeg i det følgende anføre nogle citater fra tre politiske filosoffer, Claude Lefort, Michel Foucault, og Hannah Arendt som jeg mener det er værd at beskæftige sig med. Jeg

peger hermed på tekster som har både understøttet mine overvejelser frem til nærværende forslag, men som også vil kunne anvendes i løbet af forarbejdet og i selve vinterseminaret.

- Den franske filosof Claude Lefort har arbejdet meget med spørgsmålet om hvad demokratiet er for et rum for menneskelig eksistens, og forholder sig til den politiske teologi således: “Every religion states in its own way that human society can only open on to itself by being held in an opening it did not create. Philosophy says the same thing, but religion said it first, albeit in terms which philosophy cannot accept. [...] What philosophy discovers in religion is a mode of portraying or dramatizing the relations that human beings establish with something that goes beyond empirical time and the space within which they establish relations with one another”. That is, human beings fill in, populate this “opening” with objects, figures, and stories based on “the most general conditions of their lives,” “invent a time that exists before time, organize a space that exists behind their space” (223)¹.
- Michel Foucault omtaler *The King's Two Bodies* i *Overvågning og straf*, i forbindelse med sine overvejelser om biopolitikken: “The body of the king, with its strange material and physical presence, with the force that he himself deploys or transmits to some few others, is at the opposite extreme of this new physics of power. . . : a physics of a relational and multiple power, which has its maximum intensity not in the person of the king, but in the bodies that can be individualized by these relations.” [...] “I do not, mean to say that the law fades into the background or that the institutions of justice tend to disappear, but rather that the law operates more and more as a norm, and that the juridical institution is increasingly incorporated into a continuum of apparatuses (medical, administrative, and so on) whose functions are for the most part regulatory. A normalizing society is the historical outcome of a technology of power centered on life”
 “For the first time in history, no doubt, biological existence was reflected in political existence; the fact of living was no longer an inaccessible substrate that only emerged from time to time, part of it passed into knowledge’s field of control and power’s sphere of intervention. Power would no longer be dealing simply with legal subjects over whom the ultimate dominion was death, but with living beings, and the mastery it would be able to exercise over them would have to be applied at the level of life itself; it was the taking charge of life, more than the threat of death, that gave power its access even to the body. If one can apply the term bio-history to the pressures through which the movements of life and the processes of history interfere with one another, one would have to speak of bio-power to designate what brought life and its mechanisms into the realm of explicit calculation and made knowledge-power an agent of transformation of human life.”
- I *The origins of totalitarianism (Det totalitære samfundssystems oprindelse)* vender Hannah Arendt tilbage til de to kroppe i den moderne stat, da den fødtes i og med

¹ Eric L. Santner bemærker her: "What Lefort calls, borrowing from Merleau-Ponty, the flesh (la chair du monde) of the sociopolitical link is the element produced and sustained in this ordeal." Santners bog udforsker hans eget begreb om kødet, the flesh, som det sted hvor kroppen subjektiveres.

den franske revolution: "The secret conflict between state and nation came to light at the very birth of the modern nation-state, when the French Revolution combined the declaration of the Rights of Man with the demand for national sovereignty. The same essential rights were at once claimed as the inalienable heritage of all human beings and as the specific heritage of specific nations, the same nation was at once declared to be subject to laws, which supposedly would flow from the Rights of Man, and sovereign, that is, bound by no universal law and acknowledging nothing superior to itself." The path was now open to all species of political romanticism; the institution of the state could now "be interpreted . . . as the nebulous representative of a 'national soul' which through the very fact of its existence was supposed to be beyond or above the law. National sovereignty, accordingly, lost its original connotation of freedom of the people and was being surrounded by a pseudo-mystical aura of lawless arbitrariness".

Jeg håber at I kan føle jer tiltalt som "rette vedkommende" og få lyst til at påtage jer at deltage i vinterseminaret 2018 – gerne med et oplæg og gerne med udgangspunkt i ovenstående litteratur eller enhver anden tanke I måtte få og ville uddybe sammen med andre.

Med venlig hilsen,
Lis Haugaard